

та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2007 р., СЕТ8 № 201), яка була ратифікована Верховною Радою України 27 серпня 2012 р. і набула чинності з 1 грудня 2012 р. Стаття 35 Конвенції безпосередньо стосується опитування дітей [7].

Розбійні напади з кожним днем стають все більше поширеними, що в свою чергу привертає увагу науковців. Розслідування даної категорії кримінальних правопорушень має свої тактичні особливості, зокрема якщо діти були свідками насильства, яке спричинило загибель рідних. В практичній діяльності даний факт потребує значної уваги, і є особливо важливим для більш глибокого вивчення в наш час.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
3. Бандурка І.О. Захист дитинства в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади : монографія. За наук. ред. д-ра юрид. наук, професора О.М. Литвинова. Золота миля, 2017. 432 с.
4. Безпаль О.Л. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам проти життя та здоров'я дітей що вчиняються в сім'ї : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / клас. прив. ун-т. Запоріжжя, 2019. 294 с.
5. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посіб. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
7. Конвенція Ради Європи № 201 про захист дітей від сексуальної експлуатації та зловживань сексуального характеру URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994927>.

Синоверський Андрій Іванович,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК СКЛАДОВА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема боротьби з організованою злочинністю, зокрема криміналістичними методами й засобами, залишається актуальною і в сучасних умовах розвитку Української держави, оскільки діяльність організованих злочинних груп із кримінальної перетворилася на

масштабну загрозу соціальної, економічної та політичної стабільності в Україні [1, с. 137].

При цьому, важливим елементом методики розслідування кримінальних правопорушень, є формування їх криміналістичної характеристики, структура якої містить основні складові які характеризують той чи інший вид кримінального правопорушення. Зазначене в тому числі стосується і криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами в умовах воєнного стану, яка в силу специфічних особливостей розглядуваного кримінального правопорушення має досить складну структуру.

Як слушно зауважив С. С. Чернявський саме цей розділ криміналістики найбільш обумовлений потребами судово-слідчої практики щодо пошуку та вдосконалення наукових засобів і методів розкриття та розслідування злочинів. Задоволення цих потреб і є головною метою криміналістики загалом, зумовлює тенденції внутрішнього розвитку цієї науки, визначає місце й роль у ній окремих теорій, зокрема криміналістичної класифікації, криміналістичного прогнозування, криміналістичної характеристики злочинів та інші [2].

До особливостей криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, які вирізняють її серед криміналістичних характеристики суміжних кримінальних правопорушень є специфічна обстановка їх вчинення – воєнний стан.

Нормативне визначення поняття «воєнний стан», його зміст, порядок його введення та скасування міститься в Законі України «Про правовий режим воєнного стану». Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [3].

Таким чином, для правового режиму воєнного стану характерними є наявність певних правових обмежень, а також наділення державних органів, органів місцевого самоврядування специфічними повноваженнями пов'язаними із захистом територіальної цілісності і суверенітету нашої держави, проведенням відповідних заходів, застосування спеціального надзвичайного законодавства. В свою чергу умови воєнного стану спричинені військовою агресією, яка породжує нестабільні процеси державного, політичного та соціального характеру,

полегшують вчинення кримінальних правопорушень, підвищують криміногенний вплив організованих злочинних груп на економіку, господарство, фінансову сферу тощо.

В юридичній науці обстановку вчинення кримінального правопорушення розуміють як сукупність конкретних об'єктивних чинників, які у своєму взаємозв'язку утворюють зовнішню сторону кожного конкретного кримінального правопорушення.

У кримінальному праві умови воєнного стану виступають переважно кваліфікуючою ознакою, що свідчить про те, що кримінальне правопорушення є більш тяжким (суспільно небезпечним) у порівнянні з таким самим діянням, учиненим за умов миру. У кримінології воєнні дії відносять до основних факторів, які впливають на формування криміногенної обстановки в державі [4, с. 15].

З позиції А.М. Поляха, у криміналістичному розумінні обстановка злочину – це система різного роду взаємодіючих до й у момент скоєння злочину об'єктів, явищ і процесів, що характеризують місце, час, речові, природно-кліматичні, виробничі, побутові й інші умови навколишнього середовища, особливості учасників протиправної події, психологічні зв'язки між ними й інші чинники об'єктивної реальності, що визначають можливість, умови й інші обставини скоєння злочину. Обстановка є родовим визначенням стосовно поняття умов, місця та часу скоєння злочину [5, с. 54].

Таким чином, до обстановки вчинення кримінальних правопорушень організованими злочинними групами в умовах воєнного стану слід віднести сукупність зовнішніх просторово-часових меж (час, місце, обставини) в тому числі факторів соціально-політичного характеру, що детермінують злочинну поведінку учасників організованої злочинної групи, вибір ними об'єкта злочинного посягання, способів підготовки, вчинення та приховування кримінальних правопорушень.

На сьогодні найбільш характерним елементом обстановки вчинення кримінальних правопорушень організованими злочинними групами є введений на всій території нашої держави правовий режим воєнного стану. Обстановка вчинення вказаних кримінальних правопорушень характеризується тим, що організовані злочинні угруповання використовують військову агресію та соціально-політичну напругу в країні задля підготовки, вчинення та приховування своєї злочинної діяльності, пристосувались при цьому до нових умов соціально-політичного життя в державі. Зокрема зазначені обставини призвели до поглиблення криміногенного впливу організованих злочинних груп на відносини власності, сфери економічної діяльності, функціонування та діяльність яких забезпечуються державою, та які стали вразливими внаслідок негативних факторів, пов'язаних із широкомасштабною збройною агресією та введенням воєнного стану.

Характеризуючи часові межі обстановки вчинення кримінальних правопорушень організованими злочинними групами в умовах воєнного стану слід зазначити, що вони охоплюють час з моменту оголошення воєнного стану, тобто видання Указу Президента України «Про введення воєнного стану» від 24 лютого 2022 року № 64/2022 і до моменту його скасування. Вибір місця вчинення кримінального правопорушення організованою злочинною групою в умовах воєнного стану в свою чергу може бути пов'язаний саме із вразливістю тих чи інших сфер економічної чи господарської діяльності, вразливістю державних кордонів, що сприяє вчиненню різного роду шахрайських дій, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, нецільового використання бюджетних коштів, незаконне використання гуманітарної допомоги, розширенням нелегальних ринків збуту товарів тощо.

Крім того, обстановка воєнного стану під час вчинення кримінальних правопорушень організованими злочинними групами впливає також на зміну способів приховування їх діяльності, маскуючись під легальною економічною, волонтерською, гуманітарною діяльністю.

Таким чином, обстановка вчинення кримінального правопорушення займає вагоме місце у криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень вчинених організованими злочинними групами в умовах воєнного стану, оскільки, перебуваючи у законодавчому взаємозв'язку з іншими її елементами вона слугує підґрунтям для висування й перевірки слідчих версій та зумовлює особливості побудови методики розслідування вказаного виду кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Висотенко Ю. В. Криміналістична характеристика злочинних груп та осіб, які вчиняють крадіжки у їх складі. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6–3 (volume 1). Р. 127–134.
2. Чернявський С. С. Криміналістична характеристика злочинів: порівняльний аналіз наукових концепцій. URL: [http://www.pravoznavec.com.ua/-/period/article/44456/% D7](http://www.pravoznavec.com.ua/-/period/article/44456/%D7).
3. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
4. Борець Т.О. Фактори, що впливають на формування криміногенної ситуації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 3–4. С. 15.
5. Полях А.М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: монографія / за ред. В.Ю. Шепітька; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2010. 160 с.